

ישיבת דרישה

“זה אלי ואנוהו”

על מהות אמירת הלל בכלל, ולקראת יום העצמאות

א. פסחים קי"ז ע"א

אמר רב יהודה אמר שמואל: שיר שבתורה, משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. והלל זה מי אמרו? נביאים שביניהם תקנו להן לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק, ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן. ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן. תנאי, היה רבי מאיר אומר: כל תושבחות האמורות בספר תהלים כלן דוד אמרן, שנאמר: "כלו תפלות דוד בן ישי" – אל תיקרי "כלו", אלא "כל אלו". הלל זה מי אמרו? רבי יוסי אומר, אלעזר בני אומר: משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. וחלוקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו. ונראין דבריו מדבריהן – אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא אמרו שירה!?

ב. מגילה י"ד ע"א

תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש? אמר רבי חייה בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה – ממיתה לחיים לא כל שכן. אי הכי, הלל נמי נימא! לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. יציאת מצרים, דנס שבחוצה לארץ, הכי אמרינן שירה? כדתנאי: עד שלא נכנסו ישראל לארץ – הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ – לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתה זו הלילה.

ג. שמות ט"ו א-ב

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי נגאה נגאה סוס ורכבו רמה בים: עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:

ד. רש"י שם ד"ה "זה אלי ואנוהו"

זה אלי. בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (מכילתא):

ה. ליקוטי שיחות לאדמו"ר מלובאביטש חלק ל"ו, 167 – 171

נס פורים הרי כל כולו היא הנהגה נסית, אלא שהנס הי' מלובש בדרכי הטבע... ועפ"י יש לבאר דעת רב נחמן "קרייתא זו הלילא"...
שאמירת הלל בפורים לא תיתכן אלא בקריאת המגילה.
מצד עצמו אין אדם מרגיש הנס שבמעשה פורים באופן המחייבו באמירת הלל, שהיא על נס שבגלוי דוקא כנ"ל,
כ"א דוקא בקריאת המגילה אפשר לו להלל את השם על נס זה דלהיותה א' מכ"ד כתבי קודש, חלק מתורת אמת ותורה אור, הרי בה ועל ידה מואר ומורגש אמיתית הענין, שזה הי' נס מאת הקב"ה ורק שנתלבש בלבושי הטבע...

ו. תפארת יוסף על מסכת תענית כ"ה ע"א

איתא בש"ס (פסחים קיז.) ת"ר הלל זה מי אמרו וכו' נביאים שביניהן תקנו להם לישראל שיהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן לישראל, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן. ביאור הענין, כי איתא בש"ס (ברכות נד.) מנלן דמברכינן אניסא שנאמר (שמות י"ח:י') ויאמר יתרו ברוך ד' אשר הציל אתכם וגו'.

וענין נס, ביאר כבוד אצמו"ר הגה"ק זללה"ה, שהשי"ת מזכך התפיסה של אדם ומנשא אותה, ומאחר שמזדכך תפיסתו של האדם, ממילא מכיר היטב איך שבאמת מחדש הקב"ה בכל יום תמיד מעשה בראשית. כי ענין נס הוא רק מצד האדם, שנדמה לו בתפיסתו הנמוכה לשינוי טבע, וכיון שמזדכך תפיסתו של אדם, רואה שפיר שאין שום טבע כלל.

כי גבי אדם הראשון, בעת שנברא והלך לחוץ, וראה הים הולך וסוער, ראה והכיר שהליכת הים הוא נס, ואח"כ נעשה מורגל שהים ילך. ובעת קריעת ים סוף שעמד הים, נראה שזאת העמדת הים הוא נס, כי נשתנה מהרגלו, אבל באמת זאת ההשתנות הוא רק מצד תפיסת אדם, שנתיישן אצלו והוא מורגל כך, נדמה לו כשרואה איזה השתנות לשינוי טבע, וזה נקרא נס.

אבל כשמזדכך התפיסה גבי האדם, מכיר שפיר איך שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין שום השתנות כלל. וכמו שמצינו בש"ס (תענית כה.) גבי ר' חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידלוק, כי הבין שפיר כמו שהשמן צריך כל רגע למאמרו ית' שידליק, כך יכול לפעול מאמרו ית' גם בחומץ וידלוק.

כי זה ההסתר שיכול לדמות לאדם שעולם כמנהגו נוהג, הוא יען שחפץ השי"ת בעבודתו למען שיהיה לו מקום ליגיע כפו [...]

אכן אחר שמזדכך תפיסתו של אדם והשי"ת מנשא תפיסתו, עד שמכיר בניסו, אז צריך לברך על הנס היינו שצריך לברר את עצמו מדוע באמת זכיתי שהשי"ת זיכך את תפיסתי והגביה אותה, וזה ענין ברכה על הנס. כי ענין ברכה מבואר בזה"ק (בלק קצד:) מאי ברכה אמשכותא, היינו שממשיך האדם אצלו את האור, ורואה שעל ידי עבודתו נעשה לו זה הנס. וכענין שמצינו גבי ברכת כהנים, כה תברכו וגו', היינו שהכהנים בעבודתם היה בכחם לזכך את תפיסת ישראל, והמשיכו אור לתפיסתם, וממילא הכירו כל הברכות. וזה כוונתם ז"ל מנלן דמברכינן על ניסא, היינו שצריכין להמשיך את האור ולברר זה הנס שהגיע לו זאת הזדככות התפיסה על ידי עבודת יגיע כפו, שנאמר ויאמר יתרו ברוך ד' וגו'. וזה מאמרם ז"ל נביאים תיקנו להם לישראל לומר הלל על כל נס ונס וכו'.

ט. שפת אמת על ויקרא, לשבת הגדול, תרל"ד

בענין שבת הגדול... ואא"ז מו"ר ז"ל פי' כי **בשבת זה סוף השנה מתאספין כל הני שבתות השנה לזכות לגאולה** כו' ע"ש. כי בכל שבת יש בחי' יציאת מצרים כדכתיב זכר ליציאת מצרים. וכמ"ש בזוה"ק שנזכר נ' פעמים יציאת מצרים בתורה. שכל השערי בינה יש להם מצרים כמ"ש במ"א. וזה נוהג בכל אדם שאף נקודה דעת הקטנה יש לה חמשים שערים. ובכל שבת נפתח שער אחד כמ"ש ביום השבת יפתח. אמת שגם בכל יום מצוה לזכור יציאת מצרים כי נחלק גם לשס"ה בחי'. אבל בכלל כפי עבודה בששת ימי המעשה זוכין לצאת בשבת קודש להיות נפתח השער כנ"ל. **גם שבת הגדול הוא כמו שבת תשובה רק שהוא בבחי' אהבה שצריך כל אדם לשוב להשי"ת מגודל החסד שעשה עמנו בשהוציאנו ממצרים ובחר בנו להיות לו לעם נחלה.** וזה שבת הגדול שישבו האדם בתשובה על ידי גדלותו ית':